

TA'LIM VA TARBIYA – INSON KAMOLOTI VA TARAQQIYOTI ASOSI

*DTPI o'qituvchisi Xoliqov Feruz, Dehnov tadbirkorlik va pedagogika
instituti, Boshlang'ich ta'lim yo'nalishi 4-kurs talabalari*

Qalandarov Eshquvvat, Olloqulova Zinura Qudratovna,

Ismatulloeva Nodira

Email: shohsanam9489@mail.com

Annotatsiya: *Ushbu maqolada ta'lim va tarbiyaning inson kamoloti va rivojlanishidagi o'rni hamda ahamiyati tahlil qilingan. Muallif ta'lim va tarbiyani inson va jamiyat taraqqiyotining asosiy omili sifatida ko'rib chiqadi, uning tarixiy va zamonaviy jihatlarini tahlil etadi. Maqolada Sharq mutafakkirlarining qarashlari, zamonaviy pedagogika g'oyalari hamda O'zbekiston Respublikasidagi ta'lim sohasidagi islohotlar yoritilgan.*

Kalit so'zlar: *ta'lim, tarbiya, inson, jamiyat, axloq, ma'rifat, maorif, o'qituvchi, ota-ona, rivojlanish.*

Аннотация: *В данной статье рассматривается сущность и значение образования и воспитания как основы развития и совершенствования личности. Автор анализирует исторические и современные аспекты воспитательного процесса, а также роль учителей и семьи в формировании духовно зрелой личности. Отмечается значение реформ в сфере образования в Республике Узбекистан.*

Ключевые слова: *образование, воспитание, личность, общество, нравственность, культура, развитие, учитель, родители.*

Abstract: *This article explores the essence and importance of education and upbringing as the foundation of human development and perfection. The author analyzes both historical and modern aspects of educational processes, emphasizing the role of teachers and family in shaping a morally mature*

individual. The paper also highlights current educational reforms in the Republic of Uzbekistan.

Keywords: *education, upbringing, personality, society, morality, culture, development, teacher, parents.*

Kirish.

Ta'lim va tarbiya qadimdan insoniyat oldidagi eng muhim masalalardan biri bo'lib kelgan. Har bir jamiyat ta'lim va tarbiyaga e'tibor bersa, u taraqqiyot va ma'naviy barqarorlikka erishadi. Shu bois buyuk allomalar – Abu Nasr Forobiy, Abu Ali ibn Sino, Abdurahmon Jomiy va ustoz Sadridin Ayniy ta'lim va tarbiyani inson kamolotining asosi deb bilganlar. XXI asr – fan, texnika va raqamlashtirish asrida ta'lim va tarbiya masalasi yanada dolzarb tus oldi. Bu davrda nafaqat ilmiy bilim, balki axloqiy, madaniy va ma'naviy tarbiya ham e'tibor markazida turadi.

Ta'lim – insonning bilim, dunyoqarash va hayotiy ko'nikmalarini shakllantiruvchi asosiy vositadir. Faqat nazariy bilim inson shaxsini to'la shakllantira olmaydi; buning uchun tarbiya zarur. Tarbiya insonda axloqiy, insoniy va milliy qadriyatlarni singdiradi, uni mehnatsevarlikka, halollikka, boshqalarga hurmat bilan munosabatda bo'lishga o'rgatadi. Abu Nasr Forobiy shunday degan edi: “Ilm axloqsiz insonni kamolga yetkaza olmaydi.” Demak, ta'lim va tarbiya birgalikda olib borilgandagina inson mukammal bo'la oladi.

Jomiy, Sa'diy, Nosir Xisrav va Ahmad Donish asarlarida axloqiy tarbiya masalasi muhim o'rin egallaydi. Sa'diy “Guliston” asarida shunday deydi: “Ahmoqqa ta'lim berish – suv bilan qor yo'g'ishga o'xshaydi.” Ya'ni ta'lim faqat tarbiyali va pok muhitda samara beradi. Abdurahmon Jomiy ta'limni ma'rifatga eltuvchi yo'l, tarbiyani esa nafsni poklovchi vosita deb biladi. Ustoz Sadridin Ayniy esa ta'lim va tarbiyani millat ozodligi va taraqqiyotining poydevori deb hisoblaydi. Ushbu fikrlar bugun ham o'z ahamiyatini yo'qotmagan, balki zamonaviy pedagogika tajribasiga hamohangdir.

Inson tarbiyasi oiladan boshlanadi. Bola ota-onaning soʻzi, xatti-harakati va munosabatidan yaxshilik, mehr-muhabbat va odobni oʻrganadi. Shu bois oila – insonning birinchi maktabidir. Agar oilaviy muhit sogʻlom boʻlsa, farzand ham odobli, mehnatsevar va vatanparvar boʻlib ulgʻayadi. Jamiyat oila qadriyatlarini hurmat qilsa, u yerdan barkamol insonlar yetishib chiqadi.

Har bir millat taʼlim va tarbiyaga eʼtibor bersa, u taraqqiyotga erishadi. Dunyodagi rivojlangan mamlakatlar ham avvalo maorif sohasiga katta sarmoya kiritishadi.

Oʻzbekistonda ham soʻnggi yillarda taʼlim tizimini takomillashtirish boʻyicha keng koʻlamli islohotlar amalga oshirilmoqda. “Taʼlim toʻgʻrisida”gi Qonun hamda “Taʼlimni 2030-yilgacha rivojlantirish milliy strategiyasi” taʼlim sifatini oshirish, yosh avlodning axloqiy tarbiyasini mustahkamlash va oʻqituvchi obroʻsini yuksaltirishga qaratilgan. Bugungi oʻqituvchi faqat bilim beruvchi emas, balki ijodkor tafakkurni, axborot madaniyatini va yuksak maʼnaviyatni shakllantiruvchi shaxs boʻlishi kerak.

Taʼlim va tarbiya – inson kamoloti va jamiyat taraqqiyotining poydevoridir. Ular insonni maʼrifat, axloq, masʼuliyat va insonparvarlik sari yetaklaydi. Ushbu maqsadga erishish uchun maktab, oʻqituvchi, ota-ona va jamiyat oʻrtasida mustahkam hamkorlik zarur. Globallashuv va intellektual raqobat davrida faqat taʼlim va tarbiyani davlat siyosatining ustuvor yoʻnalishiga aylantirgan millatgina muvaffaqiyatga erishadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Amirqulov A. (2023). Huquqiy madaniyatni shakllantirishda oʻrta asrlar Sharq mutafakkirlari maʼnaviy merosining roli. Yevroosiyo akademik tadqiqotlar jurnali, 3(1, Part 3), 76–79.
2. Karimov I. (2015). Yuksak maʼnaviyat – yengilmas kuch. Toshkent: Maʼnaviyat.
3. Nazarov B. (2019). Taʼlim va tarbiya nazariyasining asoslari. Toshkent: Oʻqituvchi.

4. UNESCO. (2022). Education for Sustainable Development Report. Paris.
5. O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi vazirligi. (2023). Ta'limni 2030-yilgacha rivojlantirish strategiyasi. Toshkent.
6. Mirziyoyev Sh.M. (2021). Taraqqiyot strategiyasi. Toshkent.